

2...3

M I C H A L Š A N D A

*Obecní radní Stoklasné Lhoty
vydraživší za 37 Kč
vycpaného jezevce pro potřeby
školního kabinetu*

4...5

M I C H A L Š A N D A

*Obecní radní Stoklasné Lhoty
vydraživší za 37 Kč
vycpaného jezevce pro potřeby
školního kabinetu*

K reprodukci pro orchestrion drží právo výhradní nakladatelství Petrov. Patisk (i pro Ameriku) vyhrazen.

NAKLADATELSTVÍ PETROV I BRNO 2001

6...7

© Michal Šanda, 2001

© Petrov, 2001

ISBN 80-7227-110-5

Pensionovaný profesor matematiky Vavřinec Stober se usadil v ušáku a nalil si z lahve podomácku páleného calvadosu. Občas sám sobě připadl jako veverka nedočkavě čekající na oříšek k rozlousknutí.

Důchod, eufemisticky označovaný za zasloužený odpočinek, a s ním spojená představa lenošné nudy jevila se mu být synonymem pro představu trdlice nebo španělské boty. Dobře míněnou radu poštmistra Stokuče, aby altán v zahradě přeměnil na kurník a pěstoval slepice leghornky, předem zamítl co zhůvěřilost, ačkoliv mu poštministr velkoryse nabídl přenechat kohouta, s nímž získal bronzovou medaili na Jubilejní zemské výstavě. Zapáliv si viržinko vstal a ráznými kroky přešel po rozvrzaných parketách posetých popelem a vyklepaným tabákem k oknu. Už si ani nevzpomene, kdo ze studentů mu kdysi uštedřil onu přezdívkou. Možná právě Stokuč. Ostatně pramálo na tom záleží. Postupem času se přezdívkou všila natolik, že sousedé ze Stoklasné Lhoty, mající o goniometrických funkcích mlhavé ponětí, při vyslovení jeho jména okamžitě zareagují otázkou: Myslíte Cosina? Cosinus Stober pohledem polaskal macešky v truhlíku na parapetu. Mimoděk utrhł ovadlý žloutnoucí list a rozemnul jej mezi prsty.

Něco mu tady nehrálo.

Když vstoupil radní Stockinger, byl již opět usazen v ušáku. Od časného jara byla Stockingerova sukovitá tvář osmahnuta sluncem, a krom nedělní mše nebylo ho vídat jinak než v haleně a plandavých kalhotách. Dnes byl ustrojen do svátečního a směsice naftalínu, vixu a pitralonu po holení přehlušila i kořenou vůni Cosinova viržinka. V podpaží třímal objemný balík neurčitého tvaru, převázaný motouzem. Rozbaliv jej pravil: „Nehraje,“ a před užaslého profesora postavil vycpaninu jezevce. Na masivní jasanové podložce skvěla se gravírovaná cedulka s nápisem Balthasar.

„Balthasar?“

Radní Stockinger si otřel nervositou propoceně dlaně o kalhoty, až se nažehlené puky zkrabatily.

„Ne, ten zatracenej bazmek.“

„A měl by hrát,“ opáčil Cosinus napolo otázkou.

Po Stockingerově odchodu rozžehnul petrolejku a na okraj Národní politiky načmáral svým charakteristickým škrabopisem několik málo dosud známých indicií, jež se mu podařilo z nebohého radního vypáčit. Slovo nehraje podtrhl čerchovanou čarou. Od plamene petrolejky si zapálil další viržinko ku utřídění myšlenek. Jeho intuice opět zafungovala. Vyšroubováním čtyř mosazných vrutů přidržujících jasanovou desku k tlapkám nejprve vysvobodil Baltha-

sara od podstavce. Břitvou provedl mediánní řez od ocasu po hrudní koš. Z rozpůleného corpusu vyňal a pod lupou prohlédl veškeré součástky. Ozubený sarkom na pastorku ani při důkladné analýze nezdál se být meritem věci. Pro jistotu, než Balthasara zašil dratví do původní podoby, pastorek očistil hodinářským pilníčkem a filigránský mechanismus promazal olejníčkou. Sotva douzloval steh, vysmekl se mu Balthasar z rukou. Seskočil se stolu na koberec, a tu si Cosinus povšiml mezi srstí zdířky v jeho boku.

(pokračování)

Měsíce srpek ku úplňku dorůstá

Stobořic pod postelí nahmatá dřeváky a tmou dotápe do spižírny. K jeho překvapení v jeho spiži už debužírují Stonka, Stoecheinger, Stohánek a Stourač.

„Sužuje-li člověka apetit,“ dí Stobořic a odřízne z trámu špalek špeku, „záhodno se nadlábnouti.“

Stourač láduje se patisonem, Stoecheinger zas klobásami a všichni mají svorně boule za ušima; ty není vidět, neb je přece tma. Ráno mlsný Stobořic probudí se a bosky v podvlékačkách běží do spižírny.

„Ach!“ oddychne si.

Špalek špeku netknutý visí na trámu, klobás devět a ani šmornu nebylo. Podsvinče však kvičí v Stonkově chlívku, Stouračovo hejno hus rozrostlo se o housera, pod Stoecheingerovou jalovicí bučí tele a na Stohánkově louce jsou nakopené Stobořicovy otavy.

24. srpen 1920

Střelba z kanónů na hradbách oznamovala blížící se událost. Na náměstí přibyli hosté, místopředseda rada Řehoř Borkovec a hejtman Jáchym Merklínský. Přeplněny jsou ulice od pivovaru a nepřehledné špalíry tvoří se po celém latránu až ku Špiritově drogerii. V čele nově ustanoveného Hasičského spolku přijíždí vozová stříkačka Collier. Za zvuku kutálky průvod odebírá se k hasičské zbrojnici. Před zbrojnicí vystoupil na kazatelnu, improvizovanou k tomu účelu, děkan Augustin Vašata. Když všichni zaujali svá místa, posvětil hasičský prapor a tři hřeby do praporu zarazil. Ostatní hodnostáři připojovali se, učinivše podobného úkonu zarážení hřebův. Tento den slavný byl pro město, následující den ještě slavnější, neb shořel statek Stopecnů. Rekovní hasiči požár uhasili v mžiku, ačkoliv hadice ponořena do kačáku na návsi, pročež čerpadlo stříkačky zaneslo se rybím potěrem, a namísto vody do plamenů nad Stopecovic statkem jezdící přšeli, kapři a candáti.

Kmotr Stoříšek na špičkách balancuje na hořením špricli u holubníku. Rousní bubláci klovají mu zrno z dlaně.

Bečvář Alfons Stočes, kvapě k strouze u pazdery pro vrbové proutí na košíky, vida kmotra Stoříška, zastaví se a zírá ku holubníku. To nemůže dobře dopadnout. Aspoň že pod kmotrem je hnojiště, a ne holá zem. Zpocený obavou mimoděk otře si bečvář Stočes čelo červeným šnuptychlem. Stonařův krocan, rudo před očima, protáhne se za boudou Stoupenцова barvíře škvírou v plotu mezi ztrouchnivělými plaňkami. Kmotr Stoříšek na hořením špricli otočí se jak na obrtlíku a pohlédne dolů na bečváře Stočese, zápasícího s krocanem. To nemůže dobře dopadnout, pomyslí si kmotr Stoříšek a počechrá bubláka po rousech.

Maxmilián Storch (1842–1903)

Narodil se roku 1842 v rodině drakslíře Emanuela Storcha. Skutečným otcem však s největší pravděpodobností byl kamnář Josef Storec. Po absolvování obecné školy v Rašovicích u Božetěcha Kabourka v Chorouni vyučil se krupařem. Vlastní krupařský magacín otevřel roku 1871 v Salmovské ulici. Jeho krupařskou dráhu lze považovati za ukončenou rokem 1890. Při cechovním rokování krupařů v šantánu Blaue Donau nedopatřením zaměnil svou buřinku za cylindr mistra magického umění Chan-singha. Pověsiv cylindru doma na věšák, vypadl z něho králík. Storchova bytná paní Irma, vdova po prokuristovi Leopoldu Hurdalovi, králíka drapnula za hřbet a tloukem hmoždíře přerazila mu vaz. Cruček krve na králíkově nozdrách na Storcha zapůsobil natolik otřesným dojmem, že krom krupaření skončil i s bytnou. Od roku 1890 chloupky v pupíku vystřihával si sám.

Na jarmarečních obrázcích flašinetáře Stoupala šafář Stoica, kterak špacíruje od kapličky k Boubínu, od kaberny na hřbitov, anilinovými barvami jest nakreslen.

V úvozové cestě ku gruntu na Boubíně, v kalužích vymletých železnými obručemi žebříňáků bahní se čolci. Mezi rozkvetlými lupinami čmeláci bzukotem osoušejí zplihlá křídla. Pod kabernou kočí Storna plaví koně, Hubert Stolmír buřákuje, ve vrši má osm raků. Obzvláštník Júda Stoss v brambořišti pouští si po větru netopýra na špagátku. Před kapličkou za okrem vybarveným ořešákem Stolfovic droboť kopí seno. Stouračová srpe kopretiny na hrob. Než dojde do Řemíčova na hřbitov, bude k poledni. Z kostelní věže humny od Rašovic rozléhá se odbíjení.

Kniha gruntovní

Pro mletí mouky v Stockingerově mlejně složení jest dvoje s kolmi palečnicemi, vodními a kameny, item obzvláštní kolo pro jahelku. Kolo vodní pro tažení sedmi stup s náležitým štokem dřevěným. Zem ve mlejně dlážděná cihlami a proti mlejňům pro smetání prachu, aby se obilí nerozsejpallo, podlaha z prken falcovních na falc položena. Světnička malá pro mlynáře klenutá. V ní kamna prostý, dvěře v pantích s klikou. Okna sklenný dvě, na sever a západ. Pec pro pečení chleba vypuštěná z stavení pod střechu šindelovou. Dvěře nad lednicí pro pouštění a zase stavění na vantrokách jedny. Ze dvora k straně schody tesaný na pavlač a mezi veřejemi kamennými dvěře na ty podlahy, kdež se obilí k melivu ssejpá. Zase v tom mlejně druhá podlaha vejšeji na falc stažená a komora, kdež předešle světnice hořejší nad světnicí spodní pro obydlí mlynáře bejvala.

Nájmu z toho mlejna Stockinger platí ročně 6 vepřův, po 8 zlatých 48 zl. 60 kr. rýnských žita míry pražské

105 korců otrub žitných

Kameny mlejnský z důchodu se kupují a od velkých kusů k strojům mlejnským zhotovených plat vychází vedle jistého jmění a cedule nájemní.

K tomu melivem přináleží i ves Obrataň a Hlasivo.

V bedničce jsou boty Bartoloměje Dittricha, z nichž pravá jest vycpána prádlem.

V druhé botě posílám kapalín pro pana rychtáře, máme stejné hlavy. Panu Theodorovi v kapalínu posílám Reptilienbuch, kniha je už zaplacená a poručím se mu. S dopisem vloženým do knihy Stodolovi posílám 4 přadýnka hedvábní po 30 a 25 kr. CM. Papír stojí zl. 9 v. č., ale od Winternitze jsem si tu ponechal 6 archů. Protože nemohl jsem všechno do bot přibalit, udělal jsem ještě pakl. Soupis byl by obšírný, je to mnoho kusů. Nechte balík nedotčen, dokud se nevrátím. Poznám snadno, chybí-li něco.

Dr. Jan Rostislav Helt otci do Řemíčova

Bonifác Stopečen s šoufkem od latriny přes záhon mrkve ku kompostu má to 24 kroků. Vejminkář Stolba pozorovav z lavice na zápraží jeho konání, napočítal mu předloni 3712 kroků úhrnem. Tehda na záhonu byla rebarbora.

„Kydat senkrovnu v červenci při tropických vedřinách může napadnout jen tu vaši satorii,“ konstatuje vejminkář Stolba.

„A nadto vás zepsuje, že jste pošlapal zahrádku.“

„Baže,“ opáčí Stopečen.

Tu jeho zrak utkví v šoufku, na útržku Kuriosit.

„Vědí, že jestvuje Guinea?“ prohodí Stopečen, aby nestála řeč.

„Motýli rozpětí křídel mají na Guinei na couly.“

„Není možná,“ vece vejminkář Stolba.

Bonifác Stopečen zaváhá, avšak jsou momenty v truchloherném životě lidském, obzvláště při kydání senkroven, kdy vytažení pravdy na světlo boží nekonvenuje s nabídnutou cenou.

2. prosinec 1898

Již v létě roku 1895 projeví rolníci Hlasiva a Stoklasné Lhoty snahu postavit si v Hlasivu družstevní lihovar. Za tím účelem konáno mnoho schůzí. Jednání však narazilo na finanční obtíže, neboť na podílech upsaná suma 30 000 nikterak nestačila na vybudování podniku. Na podzim roku 1898 opět počalo se uvažovati o uskutečnění projektu. Tentokrát popud vyšel z Obrataně a rolníci z Hlasiva a Stoklasné Lhoty vyzváni k účasti. Sešli se zájemníci obcí ku jednání 12. října a upsáno bylo na podílech 45 000 korun s tou podmínkou, bude-li státi lihovar ve žlabě. Když pak 2. prosince konala se schůze v Obrataně, nepřistoupily ostatní obce na tento návrh. Mimo čtyři rolníky odřekli ostatní členství v družství. Tak pohrobena krásná myšlenka svépomoci postavení lihovaru.

Stochänner švec, podle chalupy u zvonice Stodera, prťáka Stolmře tovaryš a přes neterš Stoupencovu přizeň po mistru Stobravovi

přiklepne flok.

Do klepání ševcovského kladívka však vmísí se klepání o čtvrttakt onačí. Zmatený Stochänner vyveden z rytmu ustane v práci. Rozhlédne se po sednici. Rukou zašmátrá pod trdlo. Dvakrát klepne Stochänner kladívkem. Dvé klepnutí mu odpoví. Stochänner klepne znovu. Znovu mu odpoví klepnutí.

„Wer?“ praví vystrašený Stochänner.

„Pánek,“ ozve se za dveřmi.

„Schuhe jsou fertig!“ zařve Stochänner, zhurta náhle jak jej ztratil, opět nabyv důstojenství.

„Obujou si je, Stoupenec, a mažou špásfógy si tropit —“

„---· · ·· - --- ·--- -- · · ··“ odpoví mu na dveře tichosnubné zaklepání.

Ze Stolmře.

Benedikt Stolístek (1806–1880)

Na Stolístkově podivínství podepsala se událost, jež odehrála se dávno před jeho narozením. V únoru 1784 děd z matčiny strany Jeroným Nussberger spolu s Matoušem Švábem z Oldřichova v lesích nad Řemíčovem přepadli disponenta vezoucího do stříbrodolu u Mutic mzdy horníkům. Pachatele vypátrati se nepodařilo. K hrůznému činu však Nussberger doznal se roku 1813 při posledním pomazání faráři Rohanovi. Nepotrestanou vinou dle zvykového práva obtěžkán byl nejstarší potomek rodu.

Co proklatec exkomunikovaný z pospolitosti obce prožil Benedikt Stolístek život v osamocení v roubence u špýcharu. Potěchou duše stala se mu četba. Za uspořené peníze nakupoval po statcích v kraji starodávných knih. Po jeho smrti kloudně upotřebitelné haraburdí z domu rozebrali mezi sebe sousedé. Obrovské knihovny o 268 svazcích zmocnily se děti a z listů vytrhaných z barokních manuskriptů nadělaly vlaštovek. Uhnízdivše se pod krovem Stockarova chléva, s podzimem vypasené vlaštovky odlétly do Afriky. Odtud záliba Bantuú v *Disseratio apologetica pro lingua Slavonica, praecipue Bohemica*.

V pavučině mezi stébly trav rozevřená kusadla pokoutníková neodvratně blíží se ku lapenému cvrčku. Při okraji úplavu z potoku znenadání vymrští se pstruh. Přiváben třepetáním nožek v síti,

pstruh vymrští se a v krůpějích rozstříknutých po hladině v slunci zaleskne se jeho proudné tělo. Na protějším břehu s kulovnicí na rameni dnes šoulající na srnce, vše uchvácen pozoruje domkář Stockar. Snad v tůni pod balvanem zítra nechá se starý potočák zmást. Naturálně věrohodných imitací mouchy březnovky od fy Millbauer z Buštěhradu zásilkovou službou objednal si domkář Stockar tučet v balsové kazetě s monogramem.

Kniha purgkrechtní

Šindeláři a všichni, kteří z borů užitku mají, dávají od 100 kop 12 kop. Toho roku dostalo se 462 kop. Avšakž to na vrchnosti záleží, těch platů přičiniti, anebo jich složiti.

Kteří pilné mlýny mají a s dovolením panským trámy v lesích panských berou, povinni sou ode pně dáti 2 gr; toho roku dostalo se 44 fl. 12 gr.

Uhléři dávají ročně od každé hromady, co pálí uhle, 1 fl. 6 gr.

Ti z Rašovic povinni sou dáti ročně 8 kun pěkných.

Ptáčníci, kterým se dopustí na ptáky stražiti, dávají na svatý Jakub 1 kopu cvrčal, 6 sluk, 20 brkoslavů, 8 křivek, na svatý Martin 30 jikavců a spolu s masopustním platem 26 gr. 8 d. za jestřáby 1 fl.

Masař Stobinger 25 fl., půldruhého kamene loje a každou sobotu z dobrého hovada jazyk a dršťky povinen darovati.

Medaře, oni v lesích včely mají, dávají ročně 18 kvart medu a peněz 3 fl. 9 gr., a kdož by koli sťal dřevo lipové, povinen dáti pokuty 1 fl. 18 gr. a medařom 1 bečku piva podle pokuty panské.

Nad Boubínem se to krabatí

„Od Boubína vždycky se něco semele,“ praví hokynář Stoniš.

„Mají recht,“ praví poštmistr Stokuč.

„Baže,“ přitaká Stolková.

„Jestli se má něco přihnát,“ praví bednář Stoglaub, „tak od Boubína.“

„A tři matjesy,“ praví poštmistr Stokuč.

Hokynář Stoniš do papírového pytlíku naváží kilo krup.

„A kilo krup,“ praví poštmistr Stokuč.

Hokynář Stoniš do celofánu zabalí dva citrony.

„Málem bych zapomněl,“ praví poštmistr Stokuč.

„Bodejť že mám recht,“ praví bednář Stoglaub.

„Už poprchává,“ praví Stolková.

Na vyprahlém plácku před Stonišovým hokynářstvím tvoří se v prachu mokré důlky.

18. září 1913

V okolí Chorouně pořádány císařské manévry. Střed manévrů byl u Stříteže, kde rozprostřen stan Františka Antonína hraběte Thuna z Hohensteinu. Účastnilo se více než 10 000 vojska nespočetného druhu a zbraní. Celý armádní sbor pražský a litoměřický, část armádního sboru vídeňského a haličsko-krakovského. Vojsko porůznu procházelo obcemi. V sobotu 18. září nastal stav válečný. Nad Chorouní producírovaly se aeroplány, prošlo i mnoho infanterie směrem k Hlasivu. Boj zde na blízku nebyl, vše odbyvalo se kolem Rašovic. Houfnice metala šrapnely od Stockingerova mlýna přes kopec až ku Obratani. Byla to pěkná podívaná, jak vypadá válka. Nikdo netušil, že se tak stane již příští rok.

Po včerejším koštování calvadosu vyhlížel pensionovaný profesor matematiky Cosinus Stober poněkud zbědovaně. Pod napuchlými víčky bylo bělmo jeho očí zarudlé popraskanými žilkami, nadto při každém hrknutí vagónu o pražce z žaludku mu vyskočila piraňa a ostrými zoubky zakousnula se do kořene jazyku.

Do Chorouně ze Stoklasné Lhoty jsou dvě zastávky. Řemíčov a Hlasivo. V obrataňských samotách zůstal už pouze starý Cintl. Zastávka byla úředně zrušena a výpravčí Kubec odvelen do Pelhřimova. Přesto mašinčíra Strnad, pokud se mu nezmate kalendář, o své újmě za cenu zpoždění oproti grafikonu zde druhou středu v měsíci a o Božím hodě u náspu za mostkem přibrzdí. To jezdívá starý Cintl k sestře do Rašovic. Cosinus cestu ranním courákem absolvoval nesčetněkrát. Když ještě kantoroval na gymnasiu, využil čas na oznámkování komposic. Nyní však zdála se mu cesta být bez konce.

Od nádraží propletl se křivolakými, života pustými uličkami na náměstí. Vrávoravý krok, doprovázený klapáním podpatků o dláždění, jako by do zšeřelého ticha telegrafoval zašifrovanou zprávu. Z latránu na jeho depeši odpověděl cvakot podkov mlékařova valacha.

Zkrušený Cosinus udeřil špacírkou do zvonku u lékárny.

Za prosklenými dveřmi se zjevila rozespalá silueta magistra Wachsmanna.

„Lžící bicarbony,“ vyhrkl Cosinus.

„Á, Cosinus,“ odvětil s markýrovanou srdečností magistr, takto časně z rána zastižený v nedbalkách v županu a se sítkou na tvarování napomádovaného kníru pod orlím zobanem.

„Co jsou na pensi, není s jejich kocovinami k vydržení. To zas řešej nějaký rébus.“

„Náramný.“

„Podle čichu a neklamných příznaků somatických hádám, že šnaps, jenž jich doničil, uzrál v Stouračovic sadu u lesa.“

Cosinus Stober se potutelně pousmál.

„V pátek u mariáše,“ pravil namísto odpovědi a zamířil přes náměstí okolo kašny do Nebovidské ulice.

Město se počínalo probouzet. Na nároží se rozletěla okenice a kdosi přes římsu přehodil vyvětrat duchnu. Ze dvora ozvalo se hartusení a skřípění pumpy, vzápětí přehlušené rachotem rolety u pekařova kvelbu.

„Dobrytro, profesore!“

„Jak se vede, Arnošte?“

„Děkuju za optání. Na pendrek. Znají to sami, červen, a žena omarodí s angínou. Abych pekl a ještě stál za kasou ve kšeftě.“

Cosinus pokýval hlavou na znamení účasti.

„À propos, co jsi dělal předevcírem.“

„Já?“

„Tedy pregnantněji: dražba na zámku.“

„Nynčko jim povídám. Upeču chleba, a než se mi roztopí pec na rohlíky, chvátám domů přiložit ženě priessnitz. Nejhorší je ale handrkování s babama. Na ně nemám nervy. Abych jim slevil krejcar, že kúrka je očmoudnutá. Kdepak dražba. Podobný rozmary jdou dočista mimo nás.“

„Lež jako věž,“ zamumlal si pro sebe Cosinus, úkosem pohlédnuv na prsten na Arnoštově prostředníku. Zaujal jej už na obrázku v katalogu. Safír ve stříbře. Dražen byl jako 27. hned po bombardonu, dvě čísla před Balthasarem.

Znenadání, jako se probudilo město, probudila se v Cosinovi jeho náruživost. Scházeje se schodů ke hradbám pocítil nutkání zapálit si viržinko. Že od řeky Blatnice zvedne se vánek a přiměje jej obrátit se a sklonit hlavu, aby rozškrtl sirku chráněnu dlaněmi, to vše měl předem propočteno a zakalkulováno do osobité teorie permutace náhod, přejících připraveným. Pod prořídrou slamenou rohoží na chodníku před domkem přilepeným k baště, patřícím krejčí-

mu Hamouzovi, se cosi zalesklo. Teoretické výpočty by ovšem zůstaly pouhým shlukem numer, nebýt Cosinovy důvěrné znalosti prostředí. Klíč k této cause logicky vzato nemůže se diametrálně odlišovat od jiných klíčů. Klíč je klíč. Jeho úvaze nahrála i skutečnost, že od naivních časů mocnářství co do rafinovanosti úkrytů pokročili konzervativní měšťané pramálo. Drobné v hrnku v sekretáři, bankovky ve strožoku a klíč —

„Že tě beran musel trknout řídítkama! Pod rohožkou.“

V zamyšlení trpíval Cosinus samomluvou.

Jakožto člověk vědy byl však z hloubi duše odpůrcem unáhlených soudů. Notabene, jsou-li mu důkazy naservírovány doslova pod nos. Proto odebral se do řeznictví na polévku. Hutná dršťková je medicína nad veškeré magistrovy lektvary.

(pokračování)

Ferdinand Stockinger (1885–1937)

Na jaře roku 1886 bylo v holičské oficíně v kufru mezi spodním prádlem nalezeno ku podprsence přissáté nemluvně. Holič Bohdan Stoška upamatoval se pouze, že ona dáma, jež kufru odložila za kulmovačem, pocházela z Písku a poručila si ondulaci.

Za 70 grošů renty od obce přijal nalezence za svého mlynář. Pokřtěn byl 12. 4. 1886 v kostele v Hlasivu jménem Ferdinand Mareda, leč ve vsi neřekl mu nikdo než Stockinger. Řemeslu mlynářskému a sekernickému vyučil se u otčíma. Od roku 1913, kdy Jonáš Stockinger uchýlil se na vejminek, na mlýnu provedl řadu modernisací, rozšířil náhonu a od firmy Busch zakoupil americkou turbínu na výrobu elektřiny. Roku 1915 oženil se s Eliškou, roz. Stolbauerovou. Předseda cechu mlynářského, člen Besedy, Okrašlovacího spolku, dobrovolných hasičův, rybářův, ostrostřelec, akcionář Občanské záložny, mecenáš ochotnického spolku Tyl. Léta páně 1918 zvolen radním. Neutuchající pílí vzorem nám byl a jest. Stár 52 roků pod pytlek žita kles.

Otevřeným oknem do blahodárného chládku hostince U ampesonů vlétne masařka, prolétne lokálem kolem pípy a usedne na mucholapku.

„Z mucholapky neplatějí,“ upozorní bednáře Vendelína Stoglaubu hostinský Stopfer. Na plovárně řezník Stoltze v prouhatých monokinách saltem mortale zanoří se do zrcadlolesklé hladiny. Irenka Stožická přetančí po molu s kornoutem zmrzliny.

„Figuru má,“ vzdychne účetní Stonava.

„Po Mařeně,“ vece štukatér Storka.

„Však Stoltze ve svém kmetském věku mohl by si kotrmelce již odřeknouti,“ praví v záminku ku disputaci účetní Stonava, to skládací lehátko ne a ne se na něm pohodlně složit.

„Caplík nutno zaklínit do ozubů.“

Účetní Stonava, hmoždě se s caplíkem u opěradla, dí:

„Což teprv jak by dnešní léto se vydařilo, kdyby v Stoklasné Lhotě opravdu byla plovárna.“

„A Irenka Stožická koketní.“

„Na molu.“

„S kornoutem zmrzliny.“

„Vanilkové.“

„A ne pouze okřehkem zarostlý Dráteník,“ praví posmutněle štukatér Stor-
ka nad tuplákem krušovického malvazu.

Muchobijec bednář Vendelín Stoglaub za zády hostinského Stopfery smete
masařku s mucholapky plácačkou na pípu. Masařky na pípě skolené, to je ona-
čí kafe.

21. únor 1924

O masopustě vypukl oheň u Bořivoje Stourače. Kahánek, jímž svítil selatům pod sviní, spadl, či prasnicí shozen, od rozlitého petroleje vzňala se podestýlka. Maštal shořela do základův. Při tom hromada namláčeného obilí, žita, pšenice a ovsa uskladněného v komoře a maso v komíně. Oheň byl náramný, viditelný až na čtyři hodiny cesty ze Sudoměřic. Lidé sbíhali se ku požáru, volající na Stourače, an byl u snídane, že hoří mu stavení. Tento odpověděl:

„Ať hoří, já teď snídám.“

Srdci mému rodičové,

nemáte mi paňmaminko psáti a mne trápiti, víte-li, že nevládnou čísti pís-menami. Rekomando diktuji do pera strýci Balounovi. Služba u Balounů jest dobrá a strýc dobrotivý. Před svítáním zapřáhnu našeho psa (*Rulíka, pozn. Ba.*) do kárky a s mlékem jedeme do města. Žitná brána otevírá se na podzim v pět hodin. To jest práce má nejradostnější, od mlékaře v Hybernově ulici dostanu šesták. U kašny však bývá třenice. Hento (*růženec, pozn. Ba.*) mi Stolařová ode-vzdala. Bylo-li by to bez velkých nesnází možno, ráda bych dostala do klece skřivánka. (*Nic neposílají, koupím jej Magdaleně od ptáčníka v Obratani k šibřin-kám, pozn. Ba.*) A vzkážou po Stolařové, co Betyna.

Opatrujou se (*s pánembohem, pozn. Ba.*).

Magdalena Stoudová z Vršovic u Prahy rodičům

Sličný velocipedista

Na bizarním kostitřasu doraziv na kraj vesnice, ač snaží se budit povrchní zdání mrštnosti, poněkud toporně vyhoupane se ze sedla na zídku Stollovic předzahrádky. Oděn je sportsmanský do hedvábné košile, pumpek a podkolenek. S hlavou sejmou buřinu na pozdrav a praví:

„Kde najdu pana Stopecna, smím-li se tázati?“

Stollová pustí trakař s jetelem. Hubu dokořán ohromením.

„Stopecna od kaberny, nebo Stopecna od Boubína?“

Velocipedista pokrčí rameny.

„Jestli je zrzavý, zrzaví jsou Stopecnovi od Boubína. Jako by z tentononc vypadli Drchalovi z Řemíčova.“

Velocipedista poněkud toporně vyšplhá se na plůtek Stollovic předzahrádky a z plůtku vyhoupane se opět do sedla.

„Ale né tomu ze statku.“

„Děkuji mnohokráte,“ vece velocipedista.

„Drchalovi od haltýře!“

Kniha soudů

Universi et singuli noveritis, quia quodam tempore dederat dominus Stoparus ad fideles manus cistam cum pecunia sigillatam ad modum crucis ipsius sigilli. Tandem tempore elapso aliquo eodem, quo dominus generosus dominus noster Pangracius fecerat fortalicum in Stoklasna Lhota, transmisit dominum Johannem Streczkowsky cum littera sigillo domini sigillata proprio dicens nobis et monstrans eandem litteram et dixit: ecce littera domini! et fecit eandem pecuniam apud Stoboric, que est data per dominum Stopar a[d] servandum.

Mikoláš Stopár, truhlici s penězi uloživ u souseda Stobořice, po navrácení truhlice seznał byl pomeňšení florinův na mocnosti. Stobořic s očitým svědkem Stolingerem před radou ospravedlňovali se, že truhlu Stobořic uschovánu měl v sednici za pecí i mince seschnuly se. Na foliantu V 7/314 syndikem Markem Roszkotem česky hrudkou jest připsáno:

Na outraty Stopára v rybníku Stobořice a Stolingera máčet, až [floriny] nabobtnaj.

Vejminkář Stolba na zápraží

Z náprsenky u vesty vyndá meršánku, profoukne troubel a tabákovou močku nechá skanout na ošlapaný buližník. Má-li přijít změna povětří jako dnes, co podsaditý poník s hřívou barvy medu lesních včel kopl jej do šimpánu, jizva pobolívá. Na řetězu táhnul kanón, bůh sud', které už artilerie. Při manévrech jich krajem prošlo. Za pecen chleba byl poník jeho. Pod střechou kovárny jiříčka blátem dolepila hnízdo. Od výhně ozývá se tlukot hamru, ržání Stonkova šimla a hartusení kováře Stoudy. Lepší chleba než Anežka neupeče žádná. Nebo nebožka Marie? Bůh sud'. Chalupou jich prošlo, jako tuhle Stoglaubova Hanka. S nůší kráčí kolem kapličky k faktorovi do Oldřichova.

„Pozdrav pámbu, dědo.“

„Až na věky.“

Vejminkář Stolba sáhne pod lavici a smočí knír v krajáči smetany. Manévry s Prusem to nebyly. Dozajista. To by ti artiléristi nešprechtili rukama.

Troubelí meršánky si poklepe na čelo:

To dá rozum, Anežko.

30. leden 1902

Historicky první remisový výsledek v hockeyovém matchi proti kolébce hry Canadě zrodil se de facto nedopatřením. Na zamrzlé Blatnici pod řetězovým mostem utkal se s teamem reprezentujícím Čechii universitní club Ottawa Lions. Za stavu 19:0 pro soupeře generelní počítadlník Jindřich Stodera, uzenkář z Chorouně, sezna, že na tabuli score v řádu desítek chybí dvojka. Po příštím obdrženém goalu vypomohl si bystře cetlí s numerem 1, připevnil ji před naši nulu. Deset a deset rovná se přec dvaceti. Alespoň v logice kupeckých počtů páně Stodery.

O devátém ženci a proč na strništi chrpa modrá se mezi snopama

Onehda ráno vyšli chlapi s kosama do pole. Osmistupem, ve předu hospodář. Za nima ženský a povříslama vážou obilí do snopů. Když zvonilo na poledne, najednou Stopecen povolí si knoflíček u haleny a chytne se za osrdí.

„To nic, bachlici třeba naostřit,“ povídá ostatním sekáčům, aby nebyl nařknutej, že se slejvá. Sotva ale div živ dodřepne na mez, kde se vzal, devátej žnec; nakloní se k němu a kostnatá ruka podává mu brousek.

„Děkuju pěkně,“ povídá Stopecen z posledního dechu, „za to máte u mne revanš.“

Odevře butylku s kontušovkou:

„Na vaše zdraví.“

A protože vychovaný byli oba bontonem Gutha-Jarkovskýho, nedalo Smrtákovi než Stopecnovi taky nepopřát:

„Na vaše zdraví.“

Onoho dne devátej sekáč Smrták sám vztekem požnul hospodářuv lán. Akorát ta chrpa modrá zvostala uprostřed pole stát.

Karel Bedřich Stonger (1774–1859)

Druhorozený syn mlatce Hanse Stongera. Matka pocházela z rodiny volyňských (*Wohlau bei Strakonitz*) Čechů. Po absolvování gymnasia studoval na právnické fakultě v Bonnu. Disertační práci *Zur Kritik der Rechtsphilosophie* však neobhájil. Roku 1798 nastoupil na místo advokátního koncipienta do Řemíčova. Kvůli neutěšené existenční situaci ovdověvší matky a deseti sourozenců odjel roku 1801 do Brém a odsud lodí Willehad společnosti Lloyd & Ashtenbourgh do Baltimoru. V roce 1802 usazuje se v Chicagu. Obývá skrovnou místnost na 78 De Koven Rd v podnájmu u rodáka Josefa Storitze. Mezi krajanů požíval uctivé váženosti měšťanostenské. Do dějin Chicaga prostrřílel se salvou z kapslíkové pistole, jíž 27. 4. 1826 zahájil v hostinci U Prawdů okupační stávkou za reamaterisaci hráčův kuželek.

Stobinger tesař učiněným byl divousem. V hotelu Rumburku pod sklíčkovým lustrem z nižborského křišťálu, okrašlujícím i zdejší nádražní čekárnu, debatovav s portýrem rozháněl se rákoskou. Upozorněn recepčním, že lustr stojí dvě stě čtyřicet, obrátil rákosku kohoutkem a

rače si domyslet. Dva tucty desítikorun vysázel recepčnímu na pult se vztyčenou hlavou: Tady jsou a už mi o tom nemluvte.

„Učiněný divous,“ povzdychne si bečvář Stočes.

Vlak omeškává půlhodinu. Přípoj v Sodoměřicích v 18.05 sotva lze dostihnout, a musgrave hřejí-li vůbec, potom vlaze.

„Podařená humorka,“ praví znervosnělý výpravčí Kubic.

„Opravdu podařená, příští přípoj ze Sodoměřic je až o desáté flamendrák,“ opáčí leutnant, podle aufsšlágů od dragounů.

„Jestli nemaj rákosku, půjčím jim šavli.“

„Do vagónu s flamendry ani před šavlí mne nikdo nedostane,“ vmísí se do debaty Stohánková, s košíkem vajec křehčích než křišťál z Nižboru na klíně.

28. březen 1915

Přes noc napadlo sněhu. Od Husovy lípy u cesty do Řemíčkova víchř odlomil větev. Za onoho nečasu v Obratani oddán byl Rudolf Chmel, kantor v Muticích, s Emilií Stonkovou. Nepřítomného ženicha, vojenskou posádkou prodávajícího v Hercegovině, zastupoval strýc nevěsty Vít Šilha, rolník z Hlasiva. Oddavky per procuratorum měl oddávající farář Ratibor Mareš z té příčiny, že bylo to v roce válečném, kdy mnohé sňatky uzavíraly se narychlo s dispensí od všech 3 prohlášek. V Népszabadszághu týž den v zastoupení Josefem Hrkalem ze Stříteže č. 17 popraven dezertér František Gruntorád, kolář z Oldřichova.

Žita pomrzla v květu. Mandel takového žita dával 10–20 kg zrna. Nájemce dvora Jan Stolínský žito z 60 měř pole u luk k Boubínu ani nedal mlátit. Pekaři přestali péci rohlíky, žemle a obdobné pečivo z důvodu nedostatku mouky. Na trhu housata za 20 korun, dříve za 2,40 korun byla boubelatá.

5. listopad 1916

V listopadu projevil se nedostatek koření, chybějí látky na oděvy a plátna. Nejvíce podražily nitě, ani za horentní peníz nebyly vůbec ku koupi. Do Chorouně deportováni haličští židé, před Rusy co do Čech utekli. Umístěni byli v mázhausu, kde odbočkou Červeného kříže zřízen lazaret. Ti valnou část věcí skoupili a odvezli. Proti uprchlíkům roste roztrpčení. V nahotě ukázali židovskou povahu. Kšeft. Zbohatnutí na útraty pohostinného českého obyvatelstva. Petrolej na lístky, 1 litr na rodinu. Začalo se svítiti acetylenem. Pro válečnou potřebu v obcích rekvisiční komise sepisují zásoby po domácnostech. Sedláci proviant poschovávali, kam mohli, i do hnoje. Mnoho prosa a brambor se zkazilo. Dobytek zrekvírován byl pro vojsko. Kdo nemá obilí žádného, obdrží snad na odběr chleba chleбенky.

Mráz vrže pod podrážkami

Čísi šlépěje od návsi přes rybník k lesu. Z komínů stoupá dým provoněný smolou. Šafář Stoica odloží cvikr. Zvedne se od rozečteného Rádce oráčova, překročí berana vyhřívajícího se u šporhelty.

„Přiložejí polínko,“ vece Stoicová.

Jako by nevěděl sám. Od čeho je šafářem.

Na dvoře u Stokučů řezník Stoltze odrhnuv pašíka z štětín v neckách, pověsil jej na rozporku do vrat stodoly. Prokřehlé prsty zanořil do vyvržených vnitřností. Z nich páří se horko. Na vousech řezníkových spolu s dechem v rampouchy zamrzá. Řezník Stoltze obtáhne ostří ocílkou. Hodlaje uříznouti střev na jaternice, zatne nože však do sviňského žaludku.

„Vypil od rána neřestně šampriček,“ špitne Stoicová, tvář přitisknutu k oknu. Rovněž naproti u Stolařů zachvěla se záclona.

Obdržel jsem jejich psaní v říjnu, na knap pět let do Boston.

Mezi tím zapustili jsme kořeny v Chicago. V Chicago pracoval jsem od počátku při mém řemesle. Náčiní k práci truhlářské potřebné přivezl jsem si z doma. Obyvatel Chicago tehdy mělo ne více než Stoklasnov, nynčko De Koven Rd nalézá se v samém centru. Zde na půldruha lotu vystavěl jsem dům. Náklady máme zaplacený, na pozemku vážne hypotéka. Snažíce se umořiti ji, do podnájmu přivzali jsme krajana Stongera. Na avisovanou příčinlivou náuru svérázně v nové otčině se rozkoukává. Při nájmu a stravě dlužen jest dollars 28. Čítám, jsou ztraceny. V posledku o candrbálu korbely o závod chlemtal. By dva sudy byly gratis a na kuželník přispěli jsme chairmanstvo Slawoboru po 15 ct. Vychandírovi vylil bych zhurta perka, no Hermína po něm baží a za něho oroduje. Aspoň po De Koven roztrousil jsem, že se Stongerem lepčí pachtů nemíti. Kašpar Stobořic nechá se ptát, jsou-li živi Stoříškovi.

Josef Storitz švagru Antonínu Stoupalovi

O strašidle v mlejně

Na řádným prosperujícím mlejně sluší se strašit. Jenomže u Stockingera strašit ne. Vzal teda práška a odved ho k mlejnskejm kamenum a tam ho strčil mezi ně, jako že hrdelní hřích by tu lapálii s nestrašenim moh spravit. Vtom ale v mlejnici udělalo se čoudmo a mlejnicí ozval se đasa hlas:

„Prášek ti strašit nebude, ten je náš.“

„Hohó!“ povidá Stockinger.

„Z každýho pytle krad hrst. Proto je peklu propadnutej.“

No a od tý doby straší i v Stockingerově mlejně, jenže ne zamordovanej prášek, nýbrž Stockinger. Po nocích dřepí nad kalendářem a počítá a počítá, o kolik zrna byl ošizenej. Od kdy u něj prášek byl v učení a kolik pytlů semlel, dopočítat se ale nemůže, neb neví, jak velkou měl prášek hrst.

Karolína od Stolmířů (cca 1770–1822)

Rodiště ani příjmení není v matrice zaznamenáno. Do Stoklasné Lhoty přivandrovala kolem roku 1785. U koláře Stobořice za byt a stravu byla posluhou, rovněž u Stoningerů a Stošků. Roku 1790 po Apoleně Stopárové uvolnila se obecní pazderna. Krom sušení lnu přivydělávala si Karolína sběrem bylin a ranhojičstvím. Na anonymní udání však označena byla za andělíčkářku a arestována. Soudem prokázán byl potrat u Háty Doubravové ze Stříteže. Pelhřimovská kasemata opustila v březnu 1808 s rukama zmrzačenýma od okovů. Po návratu ujali se jí Stodenovi. Odtud její přízvisko od Stolmířů, neboť usedlost v minulosti patřila Jonatánu Stolmířovi.

Dne 20. 11. 1822 v noci vypukl u Stodenů požár. Příčinou ohně pravděpodobně byl puškvorec. K dosušení zavěsila jej Karolína na trám v komíně. Od něho lehlo popelem celé stavení. Zda Karolína zemřela při požáru, písmák Heralt Stožec neuvádí, leč toliko, že spasiti se zdařilo měřici otrub a očazené vidle.

Půllánika Storce trakař šišek po lesní pěšině skřípá. Monotónním rytmem ukolébán, usne Storec v okamžení, co rozhodne se zarezlou oj trakaře promazati, netuše, že právě stanul na bludném kořeni. Když procitne z dřímoty a zapne poklopec, z mlází šumící bor a na někdejší pěšině, zaplevelené šlahouny ostružin, kolo trakaře vrostlé je do kmene statného buku. U studánky Vašek Stobinger a Stopecnovic Bára s bandaskami v podřepu v borůvčí sbírají jahody na koláč.

„Chčijící Storec obžil! Chčijící Storec obžil!“ volají děti hlásky plnými děsu, běžíce do vsi zvěstovat tu novinu.

22. říjen 1923

Činnost rybářského spolku, nacházející se na svém vrcholu, byla podlomena válkou. Pstruhová líheň udržela se v chodu až do roku 1916, aby zůstavena svému osudu pustla a konečně zanikla úplně. V popřevratovém shonu a v rozvířených politických vlnách představenstvo nenalézaje možnosti pro zdárnou činnost, pověřuje roku 1920 porybného Viléma Stopku ochranou a hájením spolkových věcí a záležitostí do doby příznivější. Město Chorouň bere rybníky do vlastní režie, zarybnění bystrin rapidně klesá, neboť od roku 1916 žádné náklady již do běhutých vod nepřišlo, naopak uvolněná kázeň vody nesmírně drancovala. V roce 1921, za nastoupení Heřmana Stomeho v úřad městského forštmistra, inventář se roztratil a nezbylo nic, než pevná víra nadšeného byvšího jednatele Prokopa Stoupence v nové příští. Iniciativy Stoupenovy, podporované Aloisem Stoříškem, jenž stal se strážcem hotového peněžního majetku, ujímají se Jan Stoupar, Šimon Stokuč a Otakar Stodola.

Z výroční zprávy rybářského spolku, vhozené 22. října 1923 v zapečetěné lahvi do řeky Blatnice. Provedením pověřen byl Heřman Stome, za místo aklamací vybrán náhon Stockingerova mlýna.

Krom návštěvy řeznictví obstaral si Cosinus Stober i ostatní nezbytné pochůzky. V trafice zakoupil štos novin, které mu Borkovcová strádá na pátek, až pojedou do hostince U ampesonů na mariáš, a pět paklíků brasilských viržinek.

Na poště vyzvedl rekomando s modrým pruhem. Aniž ho přečetl, zasunul obálku do náprsenky. Odkládaná návštěva továrny na velocipedy Kohout & syn souvisela s Cosinovým předešlým případem. Spor o patentová práva na tvar řídků, zakroucených do tzv. beranů, se znovu vyhrotil po sensačním vítězství na Giro d'Adriatica. Cosinus trpělivě vyslechl argumenty obou znesvářených stran, zakladatele firmy Kohouta seniora i jeho sportsmansky nadaného soustružníka Roberta Berana. Dobrozdání však odmítl sdělit dříve, než si prostuduje reportáže z italského tisku.

Po poledni navrátil se do Hradební ulice. Před domem přilepeným k baště krejčí Hamouz, dřepící na štokrleti, právě stéblo po stéblu rozebíral slaměnou rohožku.

„Qui bono?“ pravil Cosinus namísto pozdravu a z kapsy manšestrových kalhot vyňal mosazný klíček.

„By pasoval,“ vyhrkl překvapený Hamouz.

„Kam?“

„Ráčeji za mnou, pane profesore.“

Na prahu Cosinus na okamžik zaváhal. První, co mu v zešeřelém příbytku padnulo do oka, byla máselnice naplněná odstřížky látek, zcela neprakticky umístěná za dveře síně. Povšimnuv si jeho rozpaků, konstatoval Hamouz na vysvětlenou:

„Odstřížky.“

Kuchyně byla zařízena tradičně. Kredenc s ohmatanými držadly na šuplících už leccos pamatovala. Rovněž sporák na uhlí a singrovka s dráty vyspraveným šlapadlem v koutě za dřezem, leč záclony byly sněhobílé a macešky v truhlíku na okně v plném květu, na rozdíl od těch Cosinových.

Po zdvořilostním šálku cikorkové kávy se nezávazné klábosení stočilo na barona Eusebia Hroděje a sobotní dražbu na zámku, kde za 37 Kč vydražen byl i mechanický jezevec na klíček.

„Bez klíčku,“ dodal Cosinus.

Krejčí a fanatický sběratel Hamouz se vztyčil ze štokrlete a ukázal na stěnu nad šicím strojem, posetou stovkami klíčů nejrozmanitějších velikostí a tvarů,

a na hřebík trčí z posledního volného místečka, zvíciho ne více než centimetr
čtvereční:

„Sem by pasoval.“

(pokračování)

Kniha kšaftů

Wac. Stockar purkmistr vyznáváme tiemto psaniem, pristoupil jest před nás opatrný muž Merthuss a postavil IV dobré lidi jménem Ondrzej Stohanzela, Blazka Stolínského, Martina Stoderu, Michala Stochännera, že by seznali, kterak kup se stal mezi Merthussem Stoltzem a nebožtíkem Janem Stopecnem, kteříž IIII tak sou vyznali, že se jest kup mezi Stoltzem a Stopecnem, strýcem ženy jeho, že prodal jest Jan Stopecen statku Boubína a rolí v summě za XXXII zlatých a řka: vydávaj mne nebo i ženě mojí pomalu tak, abych já nebo žena má živi bychom mohli býti podlé vás. A tak potom žena Stopecnova umřela jest a zuostal jest živ sám. Když nemocen byl Jan, tehdy pozval jest k sobě Jan Stopecen dobré lidi s staršími Ondrzej Stohanzela, Blazka Stolínského, Martina Stoderu, Michala Stochännera, kteříž k své přísaze vyznali takto, že když jest Jan Stopecen nemocen byl, pozval nás k sobě i optal jest Merthuss Jana: teď pověz před dobrými lidmi, co sem já tobě ještě dlužen za Boubín, což jsem od tebe koupil. A Jan jim odpověděl řka: nejsi ty mi nic více za Boubín dlužen než VII zlatých a prosím tebe, jako sem počal murovati božiech muk mezi rolemi, abys tyto těmi penězi domuroval a k tomu se přičinil; a já tebe propouštím a svobodím. A on Merthuss to jest učinil a domurovati usiloval, což jest on rozkázal. Nad VII zlatých zacházal k tomu groš: malty vápenný fanka a cihla.

A protože muka božie od svrchu ku základuom murována, u základuov tej cihly se bylo nedostalo. Pro všechny časy muka božie za Boubínem nakloněna jest jsou doleva.

Čím markantnější rozdíl temperatur ve sklepech a při čepování, tím utrpí se na chuti, pročez co zanedbá se v zimě na nakládání ledu, elektřinou ve šneku stolice výčepní se nepospraví.

„Snad alespoň herinky budou peprné,“ praví štukatér Storcka, když hostinský Stopfer s čepicí zmijovkou na proplešatělé tonsuře odšourá se do kuchyně. Účetní Stonava úsudek o kvalitě piva odmlčí, skryt za Národní politikou. Mezi napitím, zabzučením masařky a přesně mířeným úderem plácačky uplývá nehybný čas u štamgastského stolu. Bednář Vendelín Stoglaub špendlíkem připíchne masařku na nástěnku na linkovaný papír do kolonky ku svému jménu. Už jen dvě, a dostane se do vedení před provisionistu Stojice.

Hostinský přišourá se z kuchyně s talířem herinků.

„Dají si ještě pivíčko?“

„Jakpak ne!“ přisvědčí štukatér Storcka, „k herinkům patří se ležáček jako křen.“

Je přeci štukatér Storcka U ampesonů štamgastem.

28. duben 1905

V Obratani při vylušťování jetelového semene pokousal rolník Petra Bonaventuru drnomistr Josef Stoehr. Nazítří onemocněl vzteklinou Marek Ambrož ze Stříteže. Po něm držitel koncese na řetízkový kolotoč Vavro Csillag, kočovavší Řemíčovem s tzv. světskými. Kolotočů, střelnic, kejklířův a rozličných barvitých atrakcí, včetně panoptika s voskovou figurinou obra Drásala, bylo v neděli plné náměstí. Rovněž chapiteau cirkusové s drezírovanou girafou. Vzteklna pocházela ode břichomluvného mývala, chyceného Stoehrem na smeťišti za telegrafní stanicí. Zmíněné zvíře utratili v maringotce po skončení artistické produkce. Elvíra Csillagová, připravovavší viktuálie ku uzení, jest na medicínském pozorování v ordinaci MVDr. Gustava Slabihouda, Vavro Csillag i se svým pocestným furberkem odebral se rašovickou silnicí ku Rašovicům.

Pohledte na vlaštovky a na montgolfiéristy, kterak nízko proletují obzorem.

„Sprchne,“ praví solicitor Stoden.

„Jak nad Boubínem je azurovo a klesá kouř z komínů,“ praví mlynář Stockinger.

„A navíc ony zpropadené vlaštovky. Do límce čamary měl jsem zabodenu mouchu březnovku, naturálně věrohodnou imitaci od fy Millbauer z Buštěhradu,“ praví domkář Stockar.

„Neuvěřitelné,“ praví krupař Storch.

„Ano, i tu mi sezobly,“ praví domkář Stockar.

„Jak vlaštovky létají při zemi,“ praví prokurista Storitz.

„A ožírají čamary,“ praví domkář Stockar.

„Něco se od Boubína semele,“ konkretisuje myšlenku jako déšť ve vzduchu visící nevyřčenou solicitor Stoden.

Medard Stouda (cca 1680–1742)

Čižbář; za říjnového úsvitu roku 1732 vydal se s krosnou směrem na Oldřichov. U kapličky před Oldřichovem odbočil do lesních houštin na starou stezku vinoucí se rašelinami. Místa, kde přes močál položeny hatě, zaznamenána nejsou na mapách. Vědomost střeží se a předává z generace na generaci. Z mlžného oparu nořily se morbidně vyhlížející vybělené kostry smrkův a borovic, jichž kořeny zachvátila do spárů bažina. Na palouku u mokřadu Stouda uřízl z břízy pružnou větývku a nožem odstranil listoví. Připevnil k vrcholu prutu koňskou žíni, umotal smyčku. Do středu smyčky nastražil jeřabinu. Nato z krosny vyňal klec s drozdem.

Přiváben volavcem, zjevil se u mokřadu hejtman Carboch. Neb honitba na levém břehu přináleží již ku panství vožickému, kde hraběcím dekretem z roku 1725 čihařství zakázáno, vyměřil Stoudovi pokuty 18 grošů.

Nemaje peněz na hotovosti, rozprodal Stouda nejprv ptactvo s klecemi, tenátka a špruhle a podražce a veškeré náradí čižbářské. Že musí prodati i slezského norika Bramborka, přes srdce nepřenesl. Na svatokateřinském jarmarku v Obratani za něho handlíř nabídl 4 tolary. Stouda však očekával víc. Proto když neuspěl na trhu, koně zadarmo věnoval jakémusi muži z Chomutic s dobromyslnými licousy na kaiserbartu.

Mihotavé světlo louče probleskuje sednicí

Pantáta Stocheinger polaskav si zálibně teřichu, bosým palcem přistrčí hrnec s vodou pod loučník. Oharek odpadnuvší z louče zasyčí. Ruce draček co zobany housat jetelinu uždibují hltavě z hromady peří uprostřed stolu. František Storec s kovářem Stoudou usazeni na peci vychvalují Stocheingerovy párné volky.

„Ba,“ přisvědčí dědek Stokuč, „pěknější hovada má jen Strnad z Hlasiva.“

„Akorát! Do jha před pluh ty svý primadóny nedostane,“ durdí se Stocheinger.

Stonařovic Nanda uchechtne se. Stočeska s dračkami okřiknou ji sborem, však sednice už je plná prachoví.

„Na horách v dolínách, co se to tam bělá, sněhy li tam leží, či labutě sedí,“ spustí Vincek Stojar na heligonku.

Nespoléhal jsem na vídeňský postbestellung,

proto psal jsem Vám s včerejším datem. Nezbyvá mi tedy, než abych Vám co nejvděčněji poděkoval za všechno, co jste mi poslala, což jsem řádně dostal.

Z prádla: 2 košile, 3 páry glotových rukávců, 1 osušku, 3 kapesníky, spodních kalhot můžete úplně odhodit, aniž Vás bude trápit proto svědomí, vůbec se ocítám, pokud jde o spodní kalhoty, v tísni, jsou jemné jako pavučiny; posílám rovněž 12 vojákův do karantény. Granátník as stížen cínovým morem, tambora třeba opatřiti novým bubnem, grenadier jest ošklivě poraněn do zad a sappeur přišel o nohu za úterního obléhání Piscie na prof. Sachsenbrunnerově komodě. Hnijíc, i s bagančetem visela do pátku na stacheldrátu. Při sobotním úklidu služka ji kams zašantročila. Poprosejí zvonáře Stockla, nechť sappeurovi odlije protesu.

Váš nejmilovanější choť Štěpán

Štěpán Johanides manželce na letní byt do Řemíčova

Soudek calvadosu zakopáváje pod jabloň, Bořivoj Stourač hrdí se představou, kterak, až bude mu dohořívati knot svíce, soudek s přítelem Stobořicem

za ryčné hudby dechové vykopá a ze soudku vyrazí špunt a předá dědicovi grunt.

Však nebude v onen den podmračeno?

Jak s každým kopnutím motyky jáma víc a více v trávě pod jabloní připomíná hrob, hrdopyšný Stourač mění se ve věchýtek zmítaný obavami: a nebude-li podmračeno, dožiji se onoho dne? A dožiji-li se, budou koláčky makové, tvarohové, s marmeládou uleželé? A rohlíčky vykřupané? A tabáček šňupací? A viržinka pašovaná? A sousedů plný dům? A slzy dojetí? Budou? A macešky ve vázách? A griotka pro ženské? A štandrlé? A ryčná hudba dechová sdostatek plechová? A sele propečené? Sádelné, ne lunt?

Usw. und —

7. červen 1909

Obecní městské volby v roce 1909 zasluhují zapsány býti pro memoria. Dotsud odbývaly se bez agitací svorně. Kandidátní listina byla jedna a podle ní do městského zastupitelstva se volilo. Počátkem roku 1905 však do Chorouně přistěhoval se advokát JUDr. Emil Stodubec. Sotva se v městě ohřál, počal tvořiti stranu pokrokovou. Pořádaly se trachtace a pan doktor kritisoval. Co doposud v Chorouni uděláno, dle něho špatné. Kdo s ním nesouhlasili, v krajinském časopise veřejně pranýřoval. Do Chorouně agitovati zval a sám hostil předáky strany pokrokové v Čechách. 18.–19. 8. 1906 proslovil zde universitní profesor Dr. M. G. Machar. Obecní volby konaly se 7. června. Chorouň na každém nároží oblepena plakáty, na nichž strana pokroková kasala se, co ku prospěchu města učiní. Voličům pod latránem slíbila tramway. Pan JUDr. Stodubec při trachtacích horlil, stavěl se filantropem, však do diáře zapisoval. Výsledek voleb 191:199 hlasům. Svorný společenský život za oněch bojů nadlouho byl rozvrácen.

Kniha práva magdeburského

Jakož mezi Cecilií Stoglaubovou a nápadníky pořádný rozdíl vykonán nebyl, jsouce konšelé radní od ouřadu purgmisterského deputírováni, aby o ty věci s nápadníky rozdíl učinili, vezmouce tu práci před sebe, do vsi Stoklasná Lehota am 24. april se vypravili. Dobytek hovězí takto rozdělen, Stoglaubové předkem krávy dvě jménem Rmoutka a Plaška, hospodářovi při mlýně čest jménem Louka, Ryhlena, Hnědka, Jahoda, Biblena, Polka, Michalovi Stonišovi černá, Pavlovi Stonavovi Kavka, Johaně Storčákové Danjela a Majlena, Káci Storčákové volek bílý s černou hlavou, Josefovi Storchovi volek červený, Ondřejovi Stockingerovi, hospodáři, k vejpravě bejk bílý s červenýma ušima. Více vynášli se dva volci s telaty, který Ondřej vzal za 20 t. S těmi penězi všichni se poděliti mají, Ondřej sobě svůj díl porazí. Svinskýho jedna mladá svině předkem Ondřejovi, ostatek, co jich jest, mají se společně rozdělit. Cecilie taky do toho patří. Žita se vynášlo na zrně 30 měřic, hospodářovi 12 měřic, ostatek všem do spolku i Ondřejovi Stockingerovi, jako i co ještě k mlejnu se vynachází, nápadníci v rovnosti bráti budou. Semena lněnýho bohatýho hospodáři se zanechává věrtel, ostatním v rovnosti, ječmena, co jest ho před rukama, předně co hospodář k setí potřebovati bude, jemu se vydati má. Pšenice společně na rozdíl. O plátno a přízi mají se porovnat. Peřiny dvoum malým sestrám všichni

darovali. Truhla stará, spižírna a koutnice Michalovi Stonišovi. O kameny mlejnský takto se porovnali, jeden malý, který v síni ležel, vzal hospodář za 4 d., ty peníze mimo Ondřeje ostatním nápadníkům náležeti budou, druhý kámen zanechán Josefovi Storchovi, zámeček velký vzal Diviš Stonka za 3 fl. O nádobí truhlářské se porovnali a náležitě rozdělili. Kladní sekera, sochor železný, drhlen při mlejně, slepice Stoglaubové tři a kohout, husa jedna s mladými Stoglaubové, druhá husa s mladými Tobiáši Stodolovi, čopka nasazená jedna Stoglaubové a druhá Ondřejovi. Poplatky všelijaké, jako contribuce, co se jich vynajde a co jich do sv. Filipa Jakuba zajde, ty nápadníci společně zapraviti se uvolili, potom od toho času sám Ondřej Stockinger zapravovati povinen bude.

Úvozem mezi Stobingerem a Stoříškovými včelíny vejminkář Stolba chrome se odzvonit klekání.

U kapličky Stopečen nahání do kurníku kohouta. Na krechtu Stouračová srpe petržel do kuby. Do kuby s jáhlami, jež z trouby oknem voní na náves. V kačáku pod návsí buřákuje Hubert Stolmíř, ve vrši má osm cejnů. Za okrem vybarvenou hrušní Stolfova droboť kopí seno, než padne rosa. Před pazdernou Stockarovic koza mečí. Však Stockarová ví, kdo jí kozu uřknul. Stockar rozkročen ve vrátkách, němý hadař Stošek gestikuluje zuřivě. Na morytátových obrázcích flašinetáře Stoupala anilinovými barvami se zmijí v pravici je nakreslen. Stossův kocour prosmýkne se škvírou v plotu za boudu Stoupencova barvíře. Štěkotu psů k boudě uvázaných v odpověď přes humna nese se štěkot z Rašovic.

Jan Bernard Stobořic (1853–1912)

Obchodník, vynálezce; rodem syn koláře Ferdinanda Stobořice a Antonie Stoudové. Roku 1877 byl bratrem Vojtěchem z dědictví po otci vyplacen 325 zlatými. Za ně zřídil si vynálezeckou a osvětovou firmu Stodogmatbořič. Na podzim 1894 přihlásil k registraci samokrmný klikoun ku cpaní hus. Před patentním řízením od října do listopadu, kdy husy nejvíce tuční, nechal se zavřít do bedýnky a praxí prokázati nenahraditelnou účinnost klikounu. Stran záznamů, sepsaných neteří Leontýnou Domašínovou: nejvíce šmakovaly mu šišky s příměsí kukuřičného šrotu. Pomocí klikounu spocíval jich až 120 za den, při ranním a večerním krmení. Po komisionelním převážení na decimálce v kanceláři notáře Karla Taufera sádla 27 kg, jater 17 kg bylo naváženo. Pod č. 177240 klikoun samokrmný uznán ku udělení patentu způsobilým. Roku 1922 na domě U housliček Stobořicovi odhalena bronzová pamětní cedule.

Na louce u lesa žlutnoucí stébla trav pokryta jsou filigránskou krajkou běloskvoucí jinovatky. Na keři šípku mrazíkem svrasklé bobule jsou červené. Modřín modrý. Ostropestřec ostrý a pestrý. Nostalgie podzimu. S dubu opadne list. Pod listem

hřib.

„Hleďte ho, přáteli,“ praví po čtyřech prolézaje mlázi druhdy důstojný likvidant Stožec, postrach agrární pojišťovny Slavie. Štukatér Storka nasliniv inkoustovou tužku místo nálezu zakreslí do mapy vynesené v poměru 102:7 na paušovací papíru. Krom mykologického, založen má Storka i šanon botanický s herbářem a sbírku elaterů.

Tiché chřoustání larev pružníka šarlatového náhle protne svist a s prostředku oblohy doprostřed paseky žuchne koroptev. O kmen javoru opřený hokynář Stoniš dí:

„Stožcův huronský zabil ji řev.“

Mezi skalami v odrazu echa ozve se výstřel brokovnice.

S dubu opadne list.

31. červenec 1926

Od Boubínu přihnala se kolem páté hodiny k večeru smršť s krupobitím. Kroupy velikosti vlašského ořechu zničily vše. Proso bylo zralé a hospodáři chystali se po neděli síci. Nemenší škoda v sadech. Ovoce posráženo, větve olá-mány. S jakou prudkostí kroupy mlátily, nelze si představit. V oknech nezůstal kousek skla, střepy vmeteny byly do světnic až na protější zdi.

Hladina rybníku zdvihla se ku koruně hráze. Podle knih mlynář na vodu z rybníku právo má nad 40 coulů. Stavidlo šafářem ergo uzavřeno na zámek. Seběhnutým lidem vypáčiti se nezdařilo a ani později, když došel šafář s klí-čem, zarezlý zámek nemožno odemknouti. Tu přiběhl na hráz mlynář Stockin-ger, máchaje sekyrou. Duchapřítomný bečvář Stočes odvrátil mlynáře od jeho úmyslu rozpoltit šafáře řka, aby sekyru použil nejprv na odražení zámku ze stavidla a šafáře bacil až pak. Stavidlo uvolněno, voda však provalila hráz. Za-topeni u Stonků a špýchar.

Utěšeně vydařil se v stoklasenské leči hon. Zajíců na výřadu tucet, bažantů a křepelek bez tří kopa. I počasí přálo, na žebříňák naložiti zvěřiny vši stačilo se, ještě než se smrklo.

„Dobrou noc,“ praví solicator Stoden.

„Dobrou,“ opáčí šafář Stoica.

„Dobrou,“ pokyne kloboukem se sojčím brkem vetknutým za krempou kamnář Stoupenec.

Z laufů zalomených flint ještě cítit střelný prach patron Sellier & Bellot.

„Dobrou,“ praví řezník Stoltze.

„Dobrou,“ praví bednář Stoglaub.

„Dobrou,“ praví hrnčír Stoužil.

„Uá!“ zívne Stoupencův barvíř a oblízne si mordou oblepenou chlupy aporto-
vaných zajíců.

„Dobrou,“ praví kovář Stouda.

„Dobrou vespolek,“ praví poštmistr Stokuč.

Pensionovaný profesor matematiky Vavřinec Stober, přezdívaný Cosinus, se vyzul z bot a celodenní štrapáci uondané nohy ponořil do lavóru s odvarem z heřmánku.

Při vzpomínce na dnešní odpoledne se neubráníl úsměšku. Po nalezení klíče pod rohožkou u domu krejčího Hamouze nezamířil do řeznictví na dršťkovou polévku, nýbrž do Templové ulice. Četnická stanice byla od dražby auf. Krádež prstenu je na maloměstě událostí. Měsíce se o ní bude klevetit, až postupem času nabubří do mytických rozměrů. S inspektorem Stonařem, rovněž pátečním mariášnickým kumpánem, má Cosinus uzavřenu gentlemanskou dohodu. Inspektor nechá jej pátrat a on mu na oplátku oznámí řešení svých rébusů, vyskytnou-li se v nich kriminelní aspekty. Proto když přetrpěl obligátní hecování stran karet, prohodil Cosinus směrem k bustě zakladatele daktyloskopie Jacquese Bertillona, trůnící na registratuře obsahující kartotéku otisků:

„Ona zaboudlina pod cvikrem je nos? Pošlou adjunkta s patrolou do drogerie pro sidol na pulírování. A cestou ať se zastavějí u Rambousků v pekárně.“

Rozžav petrolejku vyndal Cosinus nohy z lavoru, do županu přehozeného přes opěradlo ušáku otřel mokrá chodidla a nazul se do trepek. Po rozvrzaných parketách přešel k oknu. Z muškátu na parapetu odtrhl vadnoucí květ a z ka-

lendáře 28. červen 1929. Poté s obřadností otevřel krabici na psacím stole a mezi prsty zgustýroval viržinka, než našel ono patřičné pro tuto večerní hodinu. Připálil si od plamene lampy a konečně zastrčil mosazný klíček do Balthasarova boku.

Natočil setrvačnick.

Útrobami jezevce rozezněl se mechanicky, bez špetky citu reprodukováný Radeckého marš.

Už mu to hrálo.

Na fotografii obecních radních Stoklasné Lhoty, pořízené atellieurem Schächtl u brány zámku v Chorouni, pátý zleva ve druhé řadě vedle mlynáře Ferdinanda Stockingera tedy není provazník Stourač, nýbrž pekař a kapsář Arnošt Rambousek, na dražbě majetku zbankrotovaného barona Eusebia Hro-děje vydávající se za truhláře Theodora Stožického.

Doslov

Reminiscence má nejranější víze se ku vesnici Křtěnovice na mladovožicku v okrese táborském. V sednici přeplněné sousedy při šerosvitu petrolejky ženské derou peří a mužští vyprávějí peprné historie. Bez elektřiny a podobných civilisačních rozmachaností jako by obyvatelé Křtěnovic přináleželi do dávno minuvšího světa. Kovář Jíra, košíkář Kubec, tesař Baloun, nalezenec Kundrlík, čižbář Dolejš, obzvláštník Júda, hostinský Mareda. Prokletec František Skalník, předobraz Benedikta Stolístka. Do časů minulých přináležel i mlynář Špirit, rakousko-uherský grenadier, v Haliči vyznamenaný medailí Signum laudis. K stáru vysedával na zápraží, hledě do proudné vody v náhonu. Pod mlýnem byli pstruzi zmasilí a při chuti. Stačilo naservírovati jim naturálně věrohodnou imitaci mouchy březnovky do víru u balvanu na okraj úplavu.

Z potoku meandrujícího mokřinami stala se meliorovaná přímka ve vybetonovaném korytu. Z mlýna ruiny. Z úvozové cesty lemované lupinami s čmeláky bzukotem osoušejícími orosená křídla je silnice se škarpami zaplevelenými lopuchem. Byť asfaltovaná, stále končí u hřbitova. Na náhrobcích vytesána jsou jména sedláků Sluněčko, Šrámek, Vrtiška, Šilha, Mareš, Borkovec, Hladík, Stoklasa, Cintl. Z jejich historek vypravovaných při dračkách zůstal pouhý stín. Stín petrolejky na vápnem obílené zdi.

Zastesklo se mi po odešedších časech a přátelích. Snad emeritního profesora matematiky Cosina Braina mohu považovati za přítele. Měsíc co měsíc v detektivních rébusech otiskovaných v časopise Kvíz rozechvíval mé srdce a usvědčoval mysl z nedostačivosti fištrónu. Cosinovým stvořitelem byl spisovatel český Radko Vyhlíd. S jeho smrtí dokouřil poslední brasílské viržinko i Cosinus. Připomenul jsem si jej proto alespoň, včetně přezdívky a charakterních rysů, postavou Vavřince Stobera.

Kniha Obecní radní Stoklasné Lhoty atd. nečiní si ambicí, než vzdáti hold těmto znamenitým mužům.

Citovaná literatura:

Farní kronika Mladé Vožice

Obecní kronika Klučova

Kronika obce Nákří

Kronika obce Podešín

Kalendář Selka na rok 1926

Urbář panství frýdecko-míšeckého

74...75

Básník včerejšího dne

*Je podvečer, nikde nikdo,
gramofon hrá pochod z Aidy,
jen několik ovcí spásá
žlutou trávu u hřbitova.*

(Václav Rozehnal: Z letošního konce světa)

Putování pražského básníka a v posledních dvou letech především prozaika Michala Šandy tuzemskými literárními hvozdy je plné kotrmelců. Autor, už drahé desetiletí zaměstnaný jako archivář Divadelního ústavu, jako by znovu a znovu zakopával na své cestě o bludné kořeny a rozhodl se projednou vydat směrem k hájemství vizuální poezie, jindy zamířit mezi syrové, takřka deníkové záznamy zábranovské či kolářovské linie a do třetice zabydlet se mezi bluesmany mississippské delty nebo — to v nynější knize *Obecní radní* — v jihočeské vesnici, kde „v sednici přeplněné susedy při šerosvitu petrolejky ženské derou peří a mužští vyprávějí pepřné historie“. Jakkoliv ovšem každá z Šandových knížek se na první pohled odlišuje od té předchozí i následující, zároveň existuje — a to hned několik — „červených nití“, spojnic, které se neomylně vinou básníkovou tvorbou od samých jejích počátků, jež spadají do první poloviny 80. let minulého století, až k dnešku.

I

Ačkoliv Šanda ve své ineditní *Konfesi* spisovatele s tloušťnoucím teřichem uvádí, že rozhodující vliv na formování jeho budoucího literárního snažení měla díla Kurta Vonneguta jr. („Groteska a Snídaně šampiónů, respektive předmluvy k nim, jsou pro mne klíčové texty“), Ernesta Hemingwaye („od něho jsem si vypůjčil psaní krátkých, úsečných vět“) a Lawrence Ferlinghettiho („přivedl mě k trochu serióznímu psaní“), debut, kterého se autor dočkal až nedlouho před svými třicátinami, míří úplně jinam. V útlé knížce *stoa*, která vznikala v rozmezí let 1986–1989 a kterou vydalo Kulturní a informační centrum města Brna v roce 1994, Šanda předvedl na tři desítky pozoruhodných vizuálních a lettristických kreačí, jež inspiroval „možná Kolář, možná Hiršal, možná Novák a možná Karel Trinkewitz“, jak autor přiznal v jednom rozhovoru. *stoa* se pohybuje na pomezí slova a výtvarného umění, rozehrává leckdy originální partie nejen v sémantické, ale i ve vizuální rovině a zřetelně navazuje jak na zmíněný kvartet českých literátů a umělců, tak třeba i na Mallarméovu básnickou skladbu *Vrh kostek* nikdy nevyloučí náhodu, Marinettiho *Osvobozená slova* nebo na nonsensové a dadaistické slovní hříčky. Do jisté míry v ní rezonuje i tvorba amerického hudebního avantgardisty Johna Cage, kterého Šanda několikrát parafrázuje i cituje.

Ošklivé příběhy z krásných slov, které vyšly dva roky po *stoa* v pražském nakladatelství Protis, mohly leckoho překvapit. V této knížce, autorem připsané „mým strýčkům“, kteří „byli kouzelní“, ovšem poté co si „vychlastali mozky“, „byli k nesnesení“, Šanda ustupuje od verbálních her a básnickým jazykem, byť zbaveným veškeré lyrčnosti a metafor, zaznamená-

vá každodenní, zde převážně hospodské, „hovory lidí“. Z jedné strany tu cítíme okouzlení prostou a přesnou promluvou Jiřího Koláře — ačkoliv jeho morálnímu apelu Šanda zůstává na míle vzdálený, z druhé pak inspiraci Hrabalovým umem přirozeně skloubit nízké s vysokým, najít i na tom nejspodnějším dně onu „perličku“. Ovšem začteme-li se do Šandových *Ošklivých příběhů* pozorněji, zjistíme, že autor se od předchozího titulu *stoa* definitivně neodřízl. V šesti-stránkovém básnickém cyklu nazvaném *Aneb jak zachovat si tvar a tvář?*, který vznikl roku 1984 a žel zůstal nedokončený, se náhle zabývá apollinairovská či spíše mallarméovská fantazie, jež slova a verše „osvobodí“ z klasické básnické formy a uspořádá je do vizuálně atraktivních konstelací.

V *Ošklivých příbězích* ale najdeme mostek i na druhou stranu, tedy směrem k Šandově třetí básnické knížce, která pod titulem *Dvacet deka ovaru* vyšla roku 1998 v Edici současné české poezie. Autor i v této sbírce zůstává v mezích všednosti a ohledávání někdy pořádně syrových detailů a okamžiků každodenní reality, i nadále svůj svět zabydluje příběhy životních outsiderů. Do *Dvaceti deka ovaru* rovněž přecházejí některé postavy a motivy (třeba takřka surrealisticky přeludné zabíjení much plácačkou v poloprázdné hospodě) z předchozí sbírky. Ovšem obě knížky se také minimálně ve dvou důležitých momentech odlišují: jednak se Šandův básnický jazyk s přibývajícimi roky zřetelně probarvil a mezi řádky začala stále častěji prosvítat dříve vytlačovaná lyričnost, jednak v *příbězích z Dvaceti deka ovaru* nejednou zazní tón jemného a chápajícího humoru. Ve svých třiatřiceti letech tak Michal Šanda dospěl v poetu: vycizeloval vlastní výraz a zároveň získal pro básníka tolik potřebný odstup od poe-

zie. Jenže knihou, která následovala, titulem *Blues 1890–1940* (vydal Petrov), s podtitulem *Robert Boyer, život a legenda v zaprášeném světle archivních dokumentů uložených pod signaturou 82219 C v krabici od bot v depozitáři Noxubee County Library, 103 East King St., Macon, Šanda dokázal, že věci se mají trochu jinak.*

II

Už v autorem ilustrovaném „postmoderním jukeboxu“ *Metro* (vydal Protis, 1998), této přepestré a svižné mozaice pohybující se na pomezí psaného slova, výtvarného umění a hudby, se v Šandově tvorbě objevil důležitý prvek, který dodnes z velké části určuje jeho psaní — mystifikace, respektive fikce. Zatímco v předchozích knížkách (s výjimkou *stoa*, která je převážně výtvarného rázu) autor autenticky zaznamenával příběhy, které prošly jeho životem — ať už je zaslechl od svých „strýčků“ nebo „vlastnodušně protrpěl“, jak by řekl Eberhardt Hauptbahnhof, básník český —, částečně v *Metru*, ale především v *Blues 1890–1940* a v nyníjší knize *Obecní radní* se ona autenticita krůček po krůčku vytrácí.

V *Metru* šlo zatím „jen“ o pseudonym, ačkoliv hned dvojitý — Jana Kroustová alias Dirty Jane. V „jedenapadesáti encyklopedických portrétech bluesmanů mississippské delty“, pod nimiž „jako pentimento prosvítá příběh“ Roberta Boyera, „hazardního hráče z přesvědčení, alkoholika, tuláka, povaleče, ale i námezdního dělníka, nuceného vzít zavděk hrubou dřinou“, jak *Blues 1890–1940* charakterizuje záložka knihy, už Šanda otevřeně vyzývá čtenáře ke hře. A leckdo do jeho světa smyšlených hudebníků a jejich uhrančivě krásných osudů — byť zasa-

zených v reálném prostředí i čase — vstoupil s chutí. Kupříkladu Ondřej Bezr v Rocku & Popu 7/2000 hovoří o Šandově „obdivuhodně detailních ‚mikrodramatech“ jako o „blesku z čistého nebe“, který bluesové odborníky zasáhl tím spíš, že „kniha nevznikala v přišší muzikologické pracovny ani v redakci odborného hudebního časopisu, nýbrž je výsledkem doslova mravenčí práce ‚člověka z lidu“.

Je tedy patrné, že Šandovo *Blues 1890–1940* nikterak dál nerozvíjí poetiku *Ošklivých příběhů z krásných slov* nebo *Dvaceti deka ovaru*, naopak jeho historie — nyní již psané coby krátké prózy — vznikají „na nivách fascinující borgesovské imaginace“, jak píše Vladimír Novotný v Dobré adrese 9/2000, a spíše než dříve zmiňované Zábranu a Koláře připomenou svojí poetikou Edgara Lee Masterse (kterého do českého jazyka prvně převedl — ejhle! — Jiří Kolář) nebo autory tak zvané drsné školy. Ale nemylme se! I v Šandově „mississippské antologii“ stále nalezneme nezpochybnitelné souvislosti s jeho předchozími díly a ovšemže i stopy autobiografičnosti: některé z bluesových příběhů mají reálné kořeny, jsou jen přizpůsobeny odlišné době a odlišnému prostředí, jiné se do knížky „přelévají“ z *Dvaceti deka ovaru*, případně z *Ošklivých příběhů*. Svůj proletářský naturel a sympatie k „obyčejnému životu“ Šanda ani tentokrát zapřít nedokáže.

Možná že právě v souvislosti s poetikou *Blues 1890–1940* je příhodné připomenout spisovatelův vlastní životní příběh: „Já jsem v proletářském prostředí vyrůstal. Moje babička z otcovy strany dokončila tři třídy na základní škole, pak odešla do služby, děda dělal zámečníka, strýc byl kameník. Z matčiny strany to bylo podobné: druhý strejda pracoval čtyřicet let

v Poldi Kladno, děda dělal výtaháře. I já jsem hned po gymplu začal pracovat v podobném prostředí. Začínal jsem jako kameník, pak jsem dělal knihkupce, kolportéra, čižbáře, vázal jsem vějíře na pštroší farmě, živil jsem se taky jako natěrač železničních vagónů, flašinetář a tak podobně.“ Blížkost Šandova osudu s osudy „jeho“ mississippijských bluesmanů je tedy více než jasná.

III

Nynější knížka Michala Šandy, ozdobená notně rozvláčným titulem *Obecní radní Stoklasné Lhoty vydraživší za 37 Kč vyčpaného jezevce pro potřeby školního kabinetu*, odstupuje od byvší básnickovy poetiky o další krok. Protentokrát autor nechal imaginaci prostoupit nejen osudy jednotlivých postav, ale i prostorem a časem, v němž se jeho hrdinové pohybují. Stoklasná Lhota se stala magickým místem, v němž se splétají v podstatě banální hovory, momentky a příhody bez pointy, aby v úhrnu vytvořily zatím nejpoetičtější, byť znovu prozaické, Šandovo dílo. Autorský zájem o jazyk tu leckdy přerůstá až v baudelairovské opájení se dokonalými souzvuky slov a vět, v estetizaci, která si potrpí na přesně vykroužený detail a má začasné navrch nad obsahem. Toto ryze básnické zastesknutí „po odešedších časech“, onom „krásném světě, který si vysnil“, jak Šanda přibližuje knihu v jednom z rozhovorů, ke čtenáři promlouvá jazykem starým sto a více let, vnáší do soudobé češtiny kopy archaismů a ovšemže coby rakousko-uherskou pozůstalost i četné germanismy.

Šandova staromilská stylizace dá hned na několika místech bezpochyby vzpomenout jednomu z heteronym Ivana Wernische, básníku Václavu Rozehnalovi (1904–1959), jehož kompletní dílo nazvané *Z letošního konce světa* vydala v roce 2000 Triáda. Pakliže jsme o „prostoru, ve kterém se pohybují Rozehnalovy postavy“ napsali, že „je průzračný, upřímný, až dětsky naivní. Mísí se v něm jemný humor s náznaky nostalgie. Básníka netíží žádná existenciální témata, jeho verše ospale plynou ve všedních obrazech, stranou tepu doby (...). Jako by (...) přežíval v jakémsi vnitřním, jiném světě, vybudovaném coby hráz proti hektické realitě“, můžeme tuto charakteristiku do posledního slova vztáhnout i na Šandovu knihu. Přesto jsou Rozehnal a Šanda autoři různí. Odlišuje je nejen fakt, že sbírka *Z letošního konce světa* je psána veršem a kniha *Obecní radní* shromažďuje krátké prózy, různí se témata, kterých se autoři dotýkají, a ovšemže i míra stylizace. Předně je však odlišné postavení obou knih v kontextu autorova díla: zatímco Šandovu knížku chápeme jako esenci veškerého jeho dosavadního psaní, pro Wernische byl Rozehnal nanejvýš dalším básnickovým žertem, radostí z mystifikace, které rozhodně nepřikládal takový význam jako své „nemystifikační“ poezii.

Ani v knize *Obecní radní* se však Šanda úplně nespoléhal na vlastní fantazii, byť jí zde dal ze všech svých textů zatím největší průchod. Za jeho obrazy „dávno minuvšího světa“ stojí inspirace skutečnou vsí Křtěnovice na Mladovožicku, odkud pochází Šandův rod. Kronika Mladé Vožice pak posloužila jako vodítko autorově jazykové stylizaci. Vedle částečné autenticity rovněž ona v úvodu zmíněná červená nit, která se v podobě navracejících se motivů a pří-

běhů proplétá celým Šandovým dílem, odvinula se až sem. Podobně jako v *Blues 1890–1940* (Robert Boyer), i v knize *Obecní radní* (pensionovaný profesor matematiky Vavřinec Stober) objevuje se ústřední postava, která „diriguje“ knihu, znovu i zde bychom našli několik textů citovaných z předchozích autorových knih. A ani v tomto díle nechybí prostor pro hru, humor a vtip, připomeňme jen nádherný obraz, kdy „kmostr Stoříšek na špičkách balancuje na hořším špricli u holubníku“, nebo jména vesničanů, vždy začínající slabikou „sto“. Jestliže „kniha *Obecní radní Stoklasné Lhoty* atd. nečiní si ambicí, než vzdáti hold těmto znamenitým mužům“, jak autor píše v závěrečném Doslovu, nutno přiznat, že toto se Šandovi podařilo vrchovatě. A k tomu dokázal třeba i to, že je autorem, který se neustále vyvíjí, posouvá kupředu a každou další knížkou dokáže překvapit. Což v současné české literatuře rozhodně neznamená málo.

Radim Kopáč

M I C H A L Š A N D A

*Obecní radní Stoklasné Lhoty
vydraživší za 37 Kč
vycpaného jezevce pro potřeby
školního kabinetu*

Vydalo nakladatelství Petrov v Brně roku 2001 jako svou 211. publikaci

Obálka a grafická úprava Bedřich Vémola

Odpovědný redaktor Miloš Voráč

Fotografie na záložce Jana Noseková

Sazbu z písma Cushing zhotovil [Imprimatur]

Tisk Reprocentrum Blansko

Vydání první

84 stran